

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

גליונות לעיון בפרשת השבוע
בעריכת ד"ר נחמה ליבוביץ
שנת העשרים ושתיים

ויקהל - פקודי (תשכ"ג)

הכיוור וכנו

השבוע לא יופיע
עלון: החזרה

א. שאלת כללית

(1) ל"ח ח"ט: ונחשת התנופה שבעים ככר וארבע מאות שקל.
ל' : ויעש בה את אדני פתח אהל מועד ואת מזבח הנחשת ואת סכבר הנחשת אשר
לו ואת כל כלי המזבח
ל"א: ואת אדני החצר סביב ואת אדני שער החצר ואת כל יתדות המשכן ואת
כל יתדות החצר סביב.

אברבנאל מקשה: כאשר זכר הכלים שנעשו מהנחשת: אדנים ומזבח ומסכר וכל כלי המזבח
ושאר הדברים אשר זכר, ואללם הכיוור וכנו למה לא בזכרו כאן, וידוע שהם
מנחשת נעשו, שבאמר ל' י"ח: "ועשית כיוור נחשת וכנו נחשת"?

התוכל לישב קושיות?

(2) מקשים מפרשים:

למה לא נתנו בכיוור וכנו מידות כפי שנתנו בשאר כלים: בארון, בשולחן, במזבח?
נסה לישב קושיתם.

ב. ל"ח ח' : ויעש את הכיוור נחשת ואת כנו נחשת בצבאו פתח אהל מועד..

ר' שמעון רפאל הירש מעמידנו על התמיהה:

הרי הוא רציון עמוק הצפון במעשה זה של הכיוור וכנו: אותו הכלי הנועד
ל"קדוש ידים ורגלים" (הוא ביטויים של חז"ל בדברים: על מצות "ורצו את
רבניו ממנו את ידיהם ואת רגליהם" הערל הכותבת). ואיך נצטוו כל הנחשת
לייצר את האצלתו וזכרו של מעשה אדם ושאפוחיו, יעשה דוקא מנחשת טהורה
הנשים, דחייבו מאותו כלי אשר נועד לכך להפנות תשומת לב מיוחדת לגופניותו
של האדם, לחלקו הגתפשי בחושים.

וחנה שתי תשובות ליישוב תמיהתו:

סדרש תנחומא פקודי ט':

אתה מוצא בשעה שהיו ישראל בעבודת פרח במצרים, גזר עליהם פרעה שלא יהיו
ישנים בבתיהם ושלא יהיו משמשין מטותיהם. אמר ר' שמעון בן חלפתא: מה היו
בנות ישראל עושות? יורדות לשאוב מים מן היאר והקב"ה מזמין להם דגים
קטנים בתוך כדיתן וכן מוכרות ומבשלות מהן ולוקחות מהן יין וחולכות לשדה
ומאכילות את בעליהן שם. משתהו אוכלין ושותים נוטלות המראות ומביטות בהן
אם בעליהן. זאת אוטרת: "אבי נאה ממך", וזה אומר "אבי נאה ממך" - ומתוך
כך היו מרגילין עצמן לידי תאוה ופריץ ורבין והקב"ה פוקדן לאלתר. שבא:
"ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו בממד מאד" (שמות א' ז') וכתיב בהן:
"ותמלא הארץ אותם..." "וכאשר יעברו אותם כן ירבה וכן יפרוץ". בזכות אותן
המראות שהיו מראות לבעליהן ומרגילות אותן לידי תאוה מתוך הפרד, העמידו
כל הצבאות שבאמר (שמות י"ב) "יצאו כל צבאות ה' מארץ מצרים" ובאמר (שמות
י"ב) "הוציא ה' את בני ישראל מארץ מצרים על צבאותם".

כיון שאמר לו הקב"ה למשה לעשות את המשכן, עמדו כל ישראל ונתנדבו: מי שחביא
כסף ומי שחביא זהב או נחשת ואבני שחם ואבני מלואים - חביאו פזיזות הכל.
אמר הנשיא: "מה יש לנו ליתן בנדבת המשכן?" עמדו וחביאו את המראות, וחלכו
להן אצל משה.

כשראה משה אותן המראות זעף בהן. אמר להן לישראל: "סלו מקלות ושבירו שוקיתן
של אלו. המראות למח חן צריכי?"

אמר לו הקב"ה למשה: "משה! על אלו אתה מבזה? המראות האלו הן העמידו כל
הצבאות הללו במצרים! סלו! הם ועשה מהן כיוור נחשת וכנו לכהנים שממנו יהיו
מתקדשין". שבאמר (ל"ח ח') "ויעש את הכיוור נחשת ואת כנו נחשת בצבאו
פתח אהל מועד. וזהו "אשר צבאו פתח אהל מועד" כי היו רבות.

ראב"ע: וטעם הצובאות: כי משפט כל הנשים לחתיפות לראות פניהן בכל בקר במראות
נחשת או זכוכית לתקן הפאריה של ראשיהם. הם הנזכרים בס' ישעיהו (פרק ג').
כי מנהג ישראל היה כמנהג ישמעאל עד היום.

וחנה חיו בישראל נשים עובדות השם, שסרו מתאוות זה העולם ונתנו סראותיהן
נדבה, כי אין להם צורך עוד לחתיפות, רק באות יום יום על פתח אהל מועד,
לחתפל ולשמוע דברי המצות. וזהו "אשר צבאו פתח אהל מועד" כי היו רבות.

הסבר מהו החבול שבין שתי התשובות הנחתיות?

ג. במראות הנשים הצובאות אשר צבאו פתח אהל מועד

רש"י בנות ישראל היו בידן מראות שראות בהן כשהן מתקשטות ואף אותן לא עכבו טלחביא לבדבת המשכן. והיה מואס בהן משה מפני שעשוים ליצר הרע. אמר לו הקב"ה: קבלו כי אלו חביבין עלי מהלל, שצל ידיהם העמידו הנשים צבאות רבות במצרים. כשהיו בעליהם יגענם בעבודות פרך, היו הולכות ומוליכות להם סאכל ומשתה ומאכילות אותן ונוטלות המראות וכל אחת רואה עצמה עץ בעלה במראה ומשדלתו בדברים לומר: "אני באה ממך" ומתוך כך מביאות לבעליהן תארה ונזקקות להם ומתעברות ויולדות שם, שב' (סיר השירים) "תחת התפוח עוררתיו". וזהו שנאמר "במראות הצובאות" ונעשה הכיור מהם...

רמב"ן ... ויתכן שנאמר בדרך הפשט, שעשה הכיור וכנו במראות הנשים אשר באו מהן צבא גדול ונאספו אל פתח אהל מועד לתת מראותיהן בבדבת לבן, וזוהי נחושת המראות נחושת קלל מסורט ויפה מאד. ואל כן יחד אותו מתחילת לכלי הזה. והנשים בראותן כן נאספות ובאות צבאות לתת כולן מראותיהן להעשנם בהן כל הכיור וכנו.

מה ההבדל בין שני הפרשנים בהסבר הלסונבי של פסוקנו?

אא ד. אשר צבאו פתח אהל מועד.

הסבר פסוק זה! הלא המדובר הוא לפגי הקמת המשכן, אם כן כיצד צבאו הנשים פתח אהל מועד?

תשובות יש לשלוח לנחמה ליבוביץ, קרית משה, ירושלים

העורך: מיכאל פרלמן

שאלות בשעמי המקרא

א. ל"ו י"ט: ויעש מכסה לאהל עורות אילים מאדמים ומכסה עורות תחשים טלמעלה. ע' רש"י כ"ו י"ד ד"ה מכסה לאהל.

לאותו גב של יריעות עזים עשה צור מכסה אחד של עורות אילים מאדמים ופרד למעלה ממנו מכסה עורות תחשים. ואותן מכסאות לא היו מכסין אלא את חגב, ארכן ל' ורחבן י', אלו דברי רבי בחמיה. ולדברי רבי יהודה: מכסה אחד היה, חציו של עורות אילים מאדמים וחציו של עורות תחשים.

רשב"ם י"ד י"ה ומכסה עורות תחשים טלמעלה: טלמעלה של עורות אילים וכן פשוטו משמע. ויש מפרשים כך במס' שבת (כ"א ע"א)

1. האם מתאים פיסוק הטעמים לדעה הראשונה או לדעה השנייה?

2. איך יש להטעים לפי הדעה האחרת?

ב. פסוקים רבים באו באותה הלשון בפרשיות מצות המשכן (תרום-תצוה) ובפרשיות עשיתו (ויקהל-פקודי) אך גבדלים הם לעתים בטעמיהם. לדוגמא: "ארך היוצת האחת שלשים באמה".

ב-כו ח' באה המלה "ארך" במונח לגרמיה ואילו ב-לו טו באה המלה "ארך" בגרש.

חכמי המסורה קבעו "סימן" כדי שלא בחליף את הטעמים בשני הפסוקים האלה בזו הלשון: "דפקיד יתיב - דעביר קאים".

מה פרוש "הסימן" הזה ובמה הוא עשוי לסייע בידיו לבל בחליף את הטעמים?

תשובות לשאלות בשעמי המקרא יש לשלוח למיכאל פרלמן, יבנה, ד"ג חוף אשדוד